

OHSAS 18001 İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetim Sistemi

Teoman AKPINAR¹

Eren ÖĞÜTOĞULLARI²

¹Namık Kemal Üniversitesi Çorlu Meslek Yüksekokulu

²Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Bakanlık Müşaviri

Özet: İşletme verimliliğini ve karlılığını artıran önemli faktörlerin başında iş sağlığı ve güvenliği gelmektedir. İş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi bir işletmede olası risklerin belirlenerek ortadan kaldırılması veya zararlarının en aza indirilmesi için yapılacak sistemli çalışmaları ifade etmektedir. Bir işletmenin yönetimi ve çalışanları tarafından benimsenmesi koşuluyla iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemiyle çalışanların motivasyonu artarken aynı zamanda personelin eğitim seviyesi gelişir, iş süreçlerinde dokümantasyon etkinliği kazanır ve işletmenin karlılığı artar. İş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemlerinin her tipteki işletme için işler hale getirilmesinde fayda vardır. Bu bakımdan ISO'nun diğer yönetim sistemleri ile birlikte uygulanabilir olması dikkate alındığında OHSAS 18001 standardı işyerlerinde iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesinde önemli katkılar yapabilir. Bu çalışmada OHSAS 18001 standardı tarama metodu kullanılarak araştırılmış ve iş sağlığı ve güvenliği çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: OHSAS 18001, İş Sağlığı ve Güvenliği, İş Kazası, Meslek Hastalığı

OHSAS 18001 Occupational Health And Safety Management System

Abstract: One of the important factors increasing the productivity and the profitability of an enterprise is occupational health and safety. The occupational health and safety management system is the systematic works to be conducted in order to identify and eliminate the potential risk in an enterprise or to minimise the damages of those risks. Provided that it is adopted by the management and employees of an enterprise, by means of occupational health and safety management system the motivation of employees increases, the education level of the staff develops, documentation in business process becomes effective and the profitability of the enterprise increases. It is beneficial to make the occupational health and safety management systems operational for all types of enterprises. Within this context, OHSAS 18001 may provide significant contributions to prevent work accidents and occupational diseases taking into consideration that it is interoperable with the other managements systems of ISO. In this study, OHSAS 18001 was examined by using screening method and explained within the framework of occupational health and safety.

Key Words: OHSAS 18001, Occupational Health and Safety, Occupational Accidents, Occupational Diseases

Jel Codes: J81, I15

Giriş

İş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemleri çalışanları ve işletmeleri iş kazalarından ve buna bağlı olarak ortaya çıkan maddi ve manevi zararlardan koruma ihtiyacından doğmuştur. İş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemleri aslında iş sağlığı ve güvenliği risk yönetiminin etkin olarak uygulanabilmesi için oluşturulmuş kurallar bütünüdür. Bilindiği gibi iş sağlığı ve güvenliği risk yönetimi birçok teknik değerlendirmeyi ve danışmanlık isteyen yöntemler sürecini içine katarak iş sağlığı ve güvenliği konuları ile ilgili karar alacak yöneticilere yapılandırılmış sistematik bir yaklaşım sağlamaktadır. Günümüzde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yasal düzenlemeler

esas itibarıyla risk yönetimi prensipleri üzerine inşa edilmiştir (Özkılıç, 2014: 22).

İş sağlığı ve güvenliği yönetim standartları ise işletmelerin hem ekonomik açıdan sürekliliğini ve verimliliğini sağlamak hem de iş sağlığı ve güvenliğine yönelik amaçlarına ulaşabilmeleri konusunda yardımcı olmak için oluşturulmuştur. Diğer ifadeyle, iş sağlığı ve güvenliği yönetim standartları, bir iş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminin iş kazası ve meslek hastalıklarından korunma/önleme bileşenlerinin gereğini yerine getirmek amacıyla kurgulanmıştır.

OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Standardı bu sorumluluğu yerine

getirmede yardımcı olabilecek, tetkik edilebilir ve uluslararası platformda kabul gören bir standart olarak karşımıza çıkmaktadır. İşyerlerinin, sağlık ve güvenlik şartlarını üst seviyeye taşıyabilmesi için Occupational Health and Safety Assessment Series ifadesinin baş harflerinin bir araya getirilmesi ile kısaltılan ve Britanya Standartları Enstitüsü (BSI) tarafından 1999 yılında yayımlanan OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Standardı belgesine sahip olmak bir işletme için iş sağlığı ve güvenliği ilkelerine uymakta olduklarını uluslararası çerçevede belgelendirmiş olmak anlamına gelmektedir. 3 yıl için geçerli olan ve süresi dolduğunda yenilenebilen OHSAS belgesi çeşitli danışmanlık firmalarından hizmet satın alınarak ve sistemin gerekleri tamamen yerine getirildikten sonra yapılacak müracaatla alınabilmektedir. Uluslararası birçok organizasyon tarafından yaygın şekilde kabul edilen OHSAS 18001 proaktif kontrol mekanizmalarıyla minimum risk ve geliştirilmiş güvenlik performansı amacına uygun hareket etmektedir (Rajaprasad ve Chalapathi, 2015: 201).

Tüm dünyada kabul gören ve yaygın bir şekilde kullanılan OHSAS 18001'in yapısı, amaçları ve faydalarını ortaya koymak için bu çalışmamızın; birinci bölümünde standardizasyon çalışmaları ve OHSAS'ın tarihsel arka planı, ikinci bölümünde OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sisteminin özellikleri, üçüncü bölümünde ise OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi kurulurken kullanılabilir temel yaklaşımın dayandığı PUKÖ döngüsünü esas alan yöntem incelenmiştir.

1. OHSAS'ın Tarihçesi ve BSI 8800

İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili ilk standart aynı zamanda ilk ulusal standardizasyon kurumu olarak kabul edilen ve 1901 yılında kurulan British Standardization Institution (BSI) tarafından BS 8800 adıyla 1996 yılında yayımlanmıştır. BSI tarafından hazırlanan ilk iş sağlığı ve güvenliği standardı olan "BS 8800 Mesleki (İş) Sağlık ve Güvenlik Yönetim Sistem Rehberi" kılavuz niteliği taşımakla birlikte belgelendirilme amacıyla kullanımı tavsiye edilmeyen bir standart olarak dikkat çekmektedir (Koşar, 2015: 2).

BSI dışında başka belgelendirme kuruluşları da iş sağlığı ve güvenliği konusunda standartlar yayımlamıştır. Bu standartlar BS 8800'ü temel

almalarına rağmen birbirlerinden içerik ve uygulama bakımından farklılıklar göstermektedir. Örneğin, 1997'de "NPR 5001 Teknik Not" olarak güncellenmiştir. BS 8800 standardının başka bir önemi de yayımlanmasından sonra iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi konusunda uluslararası bir standart hazırlanmasına yönelik talepleri gündeme getirmesidir. Bu talepler üzerine BSI öncülüğünde uluslararası kabul edilebilecek bir iş sağlığı ve güvenliği standardı hazırlanması amacıyla bir komisyon toplanmıştır. Bu komisyonun toplanmasından sonra alınan kararlar çerçevesinde çok zaman geçmeden 1999 yılında birçok kuruluşun katılımı ile BSI bünyesinde oluşturulan HS-1 Teknik Komitesi tarafından ISO¹ 9000 Kalite Yönetim Standartları, ISO 14000 Çevre Yönetimi Standartları gibi standartlar dikkate alınarak hazırlanan OHSAS 18001 Standardı yayımlanmıştır (Koşar, 2015:3). Hazırlanan bu standart, 2001 yılında TSE (Türk Standartları Enstitüsü) tarafından kabul edilerek TS-18001 olarak yayımlanmıştır (Oflluoğlu, 2005). OHSAS 18001 hazırlanırken BS 8800 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kılavuzu ile SGS, BCQI NSAI, BSI, UNE vb. birçok kuruluş tarafından yayınlanan "İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kılavuzları" dikkate alınmıştır. OHSAS 18001'in hemen akabinde, Kasım 1999'da ise OHSAS 18002 (İşletmelerde OHSAS 18001'in nasıl uygulanacağını anlatan destek dokümandır) yayımlanmıştır (Koşar, 2015:3).

İş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemini kapsayan standartların amacı; başta kalite olmak üzere diğer yönetim sistemleri ile entegre edilebilen, etkili bir iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi elemanlarının kuruluşlarda istihdam edilmesine ve kuruluşlara iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi ve ekonomi hedeflerine ulaşma konusunda yardımcı olan bir sistem oluşturmaktır. Diğer uluslararası standartlarda olduğu gibi bu standartlar tarife dışı ticaret engelleri oluşturmak veya bir kuruluşun yasal yükümlülüklerini arttırmak veya değiştirmek amacını taşımamaktadır. Bu standart, yasal şartları ve iş sağlığı ve güvenliği riskleri hakkındaki bilgileri dikkate alan bir politikanın ve hedeflerin geliştirilmesi için bir kuruluşa yardımcı olmak üzere iş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminin şartlarını belirlemektedir. Her tipte ve büyüklükteki kuruluşa uygulanması amaçlanmıştır ve farklı coğrafi,

¹ ISO: (International Organization For Standardization), Uluslararası Standartlar Teşkilâtı.

kültürel ve sosyal şartları karşılamaktadır (İşler, 2013: 10).

2. OHSAS 18001

Çalışanları işyerinin olumsuz etkilerinden korumak, rahat ve güvenli bir ortamda çalışmalarını sağlamak iş sağlığı ve güvenliğinin ilk amacıdır. OHSAS 18001, BSI tarafından yayınlanmış olan bir "İş Sağlığı ve Güvenliği" standardıdır. OHSAS 18001, kuruluşların mesleki iş sağlığı ve güvenliği risklerini kontrol etmelerine ve performanslarını iyileştirmesine imkân vermek üzere, iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi ile ilgili şartları belirlemektedir. OHSAS 18001 sürekli iyileştirmeyi ve her düzeydeki çalışanların tam katılımını amaçlayan yaşayan bir süreçtir. OHSAS 18001, iş sağlığı ve iş güvenliği yönetim sistemlerine yapısal bir yaklaşım getirilmesi hususunda uluslararası düzeyde en yaygın standart olarak kabul edilmektedir. OHSAS 18001, BS 8800 temel alınarak kendisinden önce geliştirilen bütün standartların yerini alarak resmi olarak sertifikasyon kuruluşlarınca sertifikalandırılabilen bir standart haline gelmiştir.

OHSAS 18001'in tarihsel gelişimi ve oluşumunu etkileyen süreçler zamansal olarak şu şekilde özetlenebilir:

- 1996'da BS 8800 Mesleki Sağlık ve Güvenlik Yönetim Sistemi Rehberi olarak yayımlanmıştır,
- 1997'de NPR 5001 Teknik Not (Technical Report) olarak güncellenmiştir,
- 1999'da BSI tarafından (İngiltere'de) 2001'de OHSAS 18001 olarak yayımlanmıştır,
- 2004'te OHSAS 18001:2004 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi bir standart olarak yayımlanmıştır,
- 2007'de OHSAS 18001:2007 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Standardı yayımlanmıştır (Koşar, 2015: 7).

OHSAS 18001; ISO 9000 ve ISO 14000 gibi diğer uluslararası standartlardan farklı olarak bazı ulusal standart kuruluşları ve belgelendirme kuruluşlarının birlikte çalışmasıyla hazırlanmıştır. Hazırlanan bu standartlar bir ISO standardı olmadığı gibi iş güvenliği performans kriterleri veya bir yönetim sisteminin tasarlanması için gerekli ayrıntılı maddeleri de kapsamamaktadır (Yakut, 2013: 97). OHSAS 18001, bir iş sağlığı ve güvenliği

yönetim sisteminin içerisinde bulunması gereken kritik yönetim elemanlarını detaylı anlatan ve A sınıfı bir standarttır (Özmen,2014: 8-9).

Avrupa'da 1999'da kullanılmaya başlanan "OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Standardı", 2001 yılında TSE tarafından da kabul edilerek "TS (OHSAS) 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi" adıyla yayımlanmıştır. Diğer ifadeyle OHSAS 18001 Standardı, Türk Standartlar Enstitüsü Genel Sekreterliği'ne bağlı Akreditasyon ve Belgelendirme Özel Daimi Komitesi tarafından hazırlanmış ve TSE Tetkik Kurulu'nun 9 Nisan 2001 tarihli toplantısında Türk Standardı olarak kabul edilerek TS 18001/Nisan 2001 "İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri-Şartlar" olarak yayımlanmıştır. Günümüzde ülkemizde kullanılan "TS (OHSAS) 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi, "OHSAS 18001 Occupational Health and Safety Management Systems" in dilimize ve standartlarımıza kazandırılmış hâlidir (Koşar, 2015: 6).

OHSAS 18001'in temel amacı işletmede oluşabilecek ya da var olan tehlike ve riskler üzerinde kontrol kurmak ve dolayısıyla işletmede yürütülen işlemlerin düzgün çalışmasını sağlamaktır (Živković ve Petrović, 2015:169). Bu şekilde iş kazaları ve meslek hastalıkları sebebiyle oluşabilecek işgücü ve işgünü kayıplarının en aza indirilmesi, dolayısıyla iş veriminde artışın sağlanması amaçlanmıştır. Çalışma ortamlarında alınan tedbirlerle, işletmeyi tehlikeye sokabilecek yangın, patlama, makine arızaları veya koruyucu ekipmanların devre dışı kalmalarının ortadan kaldırılmasının işletme güvenliğini sağlaması mümkündür (<http://sistemce.com/18001.html>, 06.02.2016). Birçok işletmeyi acil olarak tehdit eden faktörlerin başında zayıf iş sağlığı ve güvenliği performansları gelmektedir. Bu olumsuz koşullar doğrudan işletmenin verimliliğini etkilediği gibi dolaylı olarak çalışanların moral ve motivasyonlarını da olumsuz etkiler. Bu olumsuz durumu aşmak için OHSAS 18001 standardı güçlü yönetim mekanizmalarına sahiptir (Rajaprasad ve Chalapathi, 2015: 201).

ISO 9000 Standardının uygulama mantığı ile benzerlikler taşıyan OHSAS 18001 standardı potansiyel tehlike risklerini önlemeye dayalı bir standart olarak dikkat çekmektedir. Bu standart yazılı doküman esasına dayalı olarak uygulandığında işletmenin sağlık ve güvenliği ile ilgili prensipler kalıcı ve uygulanır hale gelir. Bir işyerinin iş sağlığı ve güvenliği prensiplerine uygunluğunun sağlanmasını garantiye altına almayı

amaçlayan OHSAS 18001 standardı ağırlıklı olarak ağır sanayi, kimya sektörleri başta olmak üzere, metal eşya üretim işletmeleri ve inşaat sektöründe kullanılmaktadır (Koşar, 2015: 5).

İşyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği tüm işleri etkileyen bir konu olduğundan iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuata uygun davranılması zorunluluğu OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi'nin uygulanmasını gerekli kılmıştır. Aynı zamanda OHSAS 18001 hukuki süreçlere yol açan olayları ve bu süreçteki süreleri azaltabilen bir yönetim sistemidir. OHSAS 18001 işyerlerinde, işçilere ait yatıp kalkma yerlerinde ve diğer müşterilerinde bulunması gereken sağlık şartlarının ve işyerlerinde kullanılan alet, edevat, makineler ve hammaddeler yüzünden çıkabilecek hastalıklara engel olacak tedbir ve araçların, işyerlerinde iş kazalarını önlemek üzere bulundurulması gerekli araçların ve alınacak güvenlik tedbirlerinin neler olacağını kapsar. Bu yönüyle bir işte olası iş günü kayıplarını azaltacağını belirtmek yanlış olmaz.

OHSAS 18001, iş sağlığı ve iş güvenliği yönetim sistemleri için bir değerlendirme şartnamesi olarak şirketlerin sağlık ve güvenlik yükümlülüklerini etkin bir şekilde yerine getirme ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde geliştirilmiştir (Ofloğlu, 2005).

Müşteriler ve tüketiciler için bir ürünün veya hizmetin kalitesi beklentilerini ne ölçüde karşıladığı ile ilgilidir. Bu beklenti günümüzde işletmelerin iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına ne derece uygun davrandığı, işletmede güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamı oluşturup oluşturmadığı, bu ortamı sürekli olarak iyileştirip iyileştirmediği gibi faktörlerden de etkilenmektedir. Diğer bir ifadeyle kalite kavramı günümüzde iş sağlığı ve güvenliğini de içermektedir (<http://sistemce.com/18001.html>, 06.02.2016). OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Belgesi Yönetim Sistemi, iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin kuruluşların genel stratejileri ile uyumlu olarak sistematik bir şekilde ele alınıp toplam kalite yönetiminde kullanılan sürekli iyileştirme yaklaşımı çerçevesinde çözümlenmesi için bir araçtır. OHSAS 18001 aynı zamanda işletmelerin sosyal sorumluluk anlayışıyla sürdürülebilir ekonomik yararlar sağlayacak bir bütünleştirilmiş yönetim sistemidir (Calcedo, vd. 2015:141).

Evrensel bir standart olmasından dolayı OHSAS 18001, her hangi bir ülkede bir sektör veya iş kolu ayrımı yapılmaksızın her türlü işletmedeki iş sağlığı ve iş güvenliği yönetim sistemini denetleyebilme ve

işletmelerde karşılaşılabilecek her türlü iş kazası riskine karşı önceden tahmin edilebilen önleyici bir yaklaşım içerme kapasitesine sahiptir (Koşar, 2015: 7).

OHSAS 18001, sistemli ve bilimsel bir şekilde tehlikelerin ve risklerin belirlenmesi ve bu tehlikelere ve risklere yönelik önlemlerin alınması çalışmalarını içeren yaklaşımı temsil etmektedir. OHSAS 18001, bir iş sağlığı ve iş güvenliği yönetim sistemi olarak işyerlerinde işin görülmesi sırasında çalışanları çeşitli nedenlerden kaynaklanan kazalardan ve sağlığa zarar verebilecek diğer etkenlerden korumayı amaçlamakta ve bunun içinde yaratıcı, sürdürülebilir ve güvenli çalışma koşullarının oluşturulmasını kapsamaktadır. Günümüzde bu sistemin uygulanması ve belgelemesi pek çok işletme için büyük önem kazanmaktadır. İş sağlığı ve iş güvenliği yönetim sistemini desteklemek için sektöre uyarlamakta kullanılabilecek süreç yönetimi, denetim yönetimi, iyileştirme yönetimi, doküman yönetimi, iş akış yönetimi, müşteri şikayetleri yönetimi, anket yönetimi, kalibrasyon ve önleyici bakım yönetimi gibi birçok başlığı kapsayan yönetim sistemleri yazılımları, rehber ve hazır paketlerden faydalanma olanağı da sunar. Ayrıca, bir başka çekici unsuru da çevre konusundaki ISO 14001:2004 standardı ve kalite yönetiminde kullanılan ISO 9001:2000 yönetim modelleriyle uyumlu olmasıdır (Olaru, vd., 2014:694-696; Özmen, 2014: 8-9).

OHSAS 18001 iş güvenliği risklerinin yanı sıra, iş sağlığı için de sistematik bir yaklaşımdır. Risklerin kontrol altına alınmasını sağlar, performans ölçümleri ve performans göstergeleri geliştirilebilir ve çalışanların aktif katılımını sağlamaya yardımcı olur (Koşar, 2015: 6).

OHSAS18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi'nin işletmelere/kuruluşlara sağladığı diğer yararlar arasında uygun kişilere gerekli eğitimlerin verilmesini sağlayarak iş performansını arttırması, sistem çalışmalarını diğer faaliyetlere entegre ederek kaynakların korunmasını, kuruluşlar tarafından sürdürülmekte olan OHSAS 18001 belgesi faaliyetlerinin sistematik olarak yayılımını sağlamasını belirtmek mümkündür (Koşar,2015: 8-9; Yakut, 2013: 97).

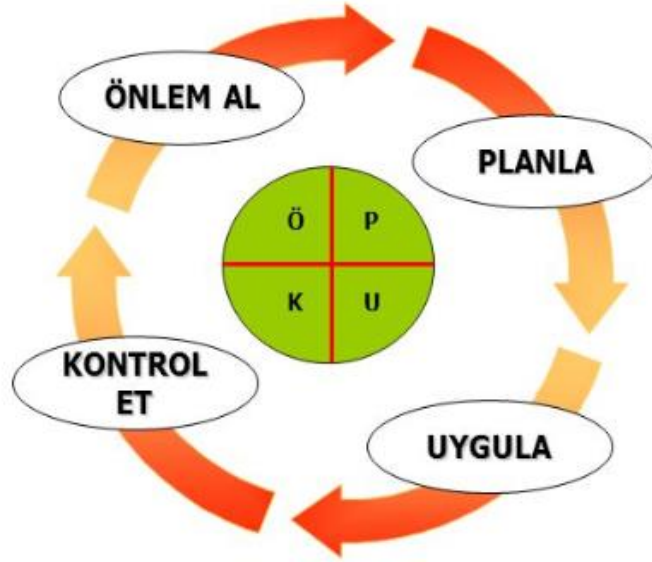
3. OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Kurulurken Kullanılabilecek PUKÖ Döngüsünü Esas Alan Yöntem

OHSAS 18001 standardı önleyicilik üzerine kurulmuş olmakla birlikte gerekli kontrol

mekanizmaları, düzeltici faaliyetleri ve geri besleme mekanizmalarını da içermektedir. Bu bakımdan OHSAS 18001 Standardı, "Planla - Uygula - Kontrol Et - Önlem Al" olarak bilinen PUKÖ metodolojisine dayanır. Planla-Uygula-Kontrol Et-Önlem Al (PUKÖ) metodolojisi W.Edwards Deming tarafından geliştirilmiştir (Calcedo, vd. 2015:142; Özkılıç, 2014:31).

ISO standartlarının da temelini oluşturan PUKÖ döngüsü veri esaslı olarak sistematik bilgi elde

etmeyi sağlayan bilimsel bir yöntemdir (Şekil:1). Yeni bilgiler elde edildikçe birikim artar, birikim arttıkça yeni fikirler üretilir ve PUKÖ ile test edilir. Problemin tanımlanması, analizi ve asıl sebeplerin belirlenmesi planla aşamasında, çözümlerin belirlenmesi ve hayata geçirilmesi uygula aşamasında, sonuçların kontrol edilmesi ve değerlendirilmesi kontrol et aşamasında, gerekli düzeltmelerin yapılması ve standartların hazırlanması ise önlem al aşamasında yer alır (Calcedo, vd. 2015:142; İsak, 2016).

Şekil:1 PUKÖ Döngüsü

Kaynak: http://www.eurocons.com.tr/puko_dongusu-bilgi_bankasi-W.EdwardsDeming.html, 19.01.2016).

ISO standartlarının da temelini oluşturan PUKÖ (Planla-Uygula-Kontrol Et-Önlem AL) yönteminde yapılan planlar birçok dış faktörden etkilendiği için yapılan planlar uygulama aşamalarında sürekli kontrol edilmeli ve oluşan aksaklıklar için düzeltici faaliyetler başlatılmalıdır. Eğer sadece ilk seferinde doğru yap ilkesi iyi kalite için geçerli olsaydı birçok şirketin işi çok daha rahat olacaktı. Ancak değişen koşullar nedeniyle bu ilke nadiren geçerli olmaktadır. Değişen koşulların yapılan işin kalitesini etkilememesi ve işi sürekli geliştirmek için PUKÖ döngüsü kullanılmalıdır (Euro Con, 2016).

PUKÖ döngüsü ile ayrıca şirketlerdeki görev dağılımı da yapılabilmekte, bu şekilde de çalışanlara sorumluluk verilmektedir. Bununla

beraber PUKÖ döngüsünü yaptıkları işlere uygulayan çalışanlarda otokontrol de gelişmekte ve bu sayede çalışanları kontrol etmek ile harcanan zamandan tasarruf edilebilmektedir (Euro Con, 2016)

OHSAS 18001 ise esas olarak politika, planlama, uygulama, kontrol ve geliştirme ve gözden geçirme olmak üzere beş temel prensip üzerine inşa edilmiş bir standarttır. PUKÖ döngüsü ile OHSAS 18001'i birlikte uygulandığında aşama aşama aşağıdaki gibi ilerlemesi beklenmektedir:

1.Aşama (İş sağlığı ve iş güvenliği politikasının oluşturulması): OHSAS 18001 standardı, yasal şartları ve bir iş sağlığı ve iş güvenliği riskleri

hakkındaki bilgileri dikkate alan, bir politikanın ve hedefin geliştirilmesi için bir kuruluşa yardımcı olmak üzere bir iş sağlığı ve iş güvenliği yönetim sisteminin şartlarını belirleyen bir standarttır. Farklı coğrafi, kültürel ve sosyal şartları taşıyarak her tipte ve büyüklükteki kuruluşa uygulanması amaçlanmıştır. Sistemin başarısının temel koşulu kuruluşun bütün seviyelerinden ve fonksiyonlarından ve özellikle üst yönetimden taahhüt almasına bağlıdır (Özmen, 2014: 15-17).

2.Aşama (Planlama): PUKÖ döngüsünün ilk ve en kritik adımı planlama aşamasıdır. Bu aşamada planlanan işin kimler tarafından, neden, nasıl, nerede, ne zaman, ne kadar sürede yapılacağı kararlaştırılır. Planlama aşamasında her noktanın düşünülmesi, görev dağılımlarının ve hedeflerin düzgün olarak belirlenmesi PUKÖ'nün son adımı olan gözden geçirme (önlem alma) aşamasında yapılacakları en aza indirecektir (Dede, 2012: 35). OHSAS 18001 kapsamındaki planlama öncelikle, işletme içerisindeki tüm faaliyetleri kapsamalıdır. Ayrıca karşılaşılabilecek tüm tehlikelerin belirlenmesi, riskler ve derecelerinin tespit edilmesi, uygulanmakta olan önlemlerin değerlendirilmesi, ilgili personelin yetki ve sorumluluğunun belirlenmesi, kanuni yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve benimsenen politikaya uygun hedeflerin belirlenmesi gerekmektedir (Özmen, 2014: 15-17).

3.Aşama (Uygulama): PUKÖ döngüsünün ikinci aşamasıdır. İlk aşamada planlanan faaliyetlerin belirlenen kişi, yöntem ve zamanlarda gerçekleştirildiği aşamadır. Bu aşamada kullanılan istatistiksel yöntemlerden elde edilen veriler PUKÖ'nün üçüncü adımı olan kontrol aşamasının girdisini oluşturur (Dede, 2012: 35). Politikanın uygulanabilmesi için bazı şartların yerine getirilmesi gerekecektir. Örneğin, yasal çerçeve dâhilinde sorumlulukların ve sorumluluk verilen kişilerin yetkilerinin belirlenmesi, uygulama için gerekli kaynakların sağlanması gerekir. Aynı zamanda bu süreçte iş sağlığı ve iş güvenliği eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ve faaliyete geçilmesi, gerekli eğitimlerin zamanında ve düzenli bir şekilde verilmesi, işletme içi iletişimin etkinliğinin artırılması, çalışanların katılımı sağlayacak organizasyonun yapılması, dokümanların belirlenmesi, onaylanması ve gerektiğinde yürürlükten kaldırılması ve acil durumlarda alınacak tedbirlerin belirlenmesi gerekmektedir (Özmen, 2014: 15-17; Dede, 2012: 35).

4.Aşama (Kontrol ve Geliştirme): PUKO döngüsünün üçüncü aşamasıdır. Planlanan

hedeflere ne kadar ulaşıldığı belirlenir. Eğer hedeflere ulaşıldıysa yapılan uygulama faaliyetleri kontrol edilir ve standartlaştırılır. Bu adımda işletmenin iş sağlığı ve iş güvenliği politika ve amaçlarının ne kadarının gerçekleştirildiğinin belirlenmesi ve belirlenen yetersizliklerin sebeplerinin tespit edilerek düzeltmelerin yapılması gerekir. Bu amaçla kazaların ve ramak kala olaylarının takip edilmesi, izleme ve ölçüm faaliyetlerinin kayıt altına alınması, sistemin güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenerek hedeflerin gerçekleştirilme seviyesinin araştırılması gerekir (Özmen, 2014: 15-17; Dede, 2012: 35).

5.Aşama (Sistemin Gözden Geçirilmesi): PUKÖ döngüsünün dördüncü ve en son aşamasıdır. Kendi içinde PUKÖ döngüsü içerir. Bu aşamada planlanan faaliyetler ile yapılan uygulamalar arasında ortaya çıkan farklılıkların, sapmaların nedenleri araştırılır ve bunların ortadan kaldırılmasına yönelik faaliyetler başlatılır. İş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi, işletme/kuruluş yönetimi tarafından düzenli olarak gözden geçirilmeli ve sistemin aksayan ve düzeltilmesi gereken noktaları belirlendiğinde düzeltme faaliyetleri başlamalıdır. Sistemin iyi çalışıp çalışmadığının kontrol edilmemesi aksayan yönlerin belirlenmesini güçleştirebileceğinden, gözden geçirmelerin belirli aralıklarla tekrar edilmesi gerekir. Sonuç olarak, kalıcı bir denetleme sisteminin kurulması, alınan etkili önlemlerin standart hale getirilmesi ve gereken eğitim ve yönlendirmelerin sağlanması sayesinde gözden geçirme (önlem alma) aşaması da etkinlik ve süreklilik kazanmış olacaktır (Özmen, 2014: 15-17; Dede, 2012: 35-36; Özkılıç, 2014: 32).

Sonuç

OHSAS 18001, bazı ulusal standart kuruluşları ve belgelendirme kuruluşlarının birlikte çalışmasıyla BSI (British Standards Institute) tarafından yayınlanmış olan "İş Sağlığı ve Güvenliği" standardıdır. OHSAS 18001, iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi konusunda gereklilikleri belirleyen uluslararası bir standarttır. OHSAS 18001; bir ISO standardı olmadığı gibi ISO 9000 ve ISO 14000 gibi diğer uluslararası standartlardan farklıdır. OHSAS 18001, kuruluşların kalite, çevre ve iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemlerini entegre edebilmelerini sağlamak amacıyla ISO 9001 ve ISO 14001 standartlarıyla uyumlu olacak şekilde geliştirilmiştir.

Günümüzde ulusal sağlık ve güvenlik standartlarına uyumun tüm kuruluşlar için zorunlu olduğu dikkate

alındığında OHSAS 18001; bir yandan kuruluşların yasal standartlarla olan uyumunu sağlarken öte yandan iş ortamının sürekli iyileştirilmesi sayesinde iş yerindeki verimliliği ve karlılığı artırır. OHSAS 18001 kuruluşların ürün ve hizmetlerinin güvenliğinden çok iş ortamının ve çalışanların sağlığına ve güvenliğine yönelik bir standarttır.

Bir işletmede OHSAS 18001'in uygulanması birçok faydalar sağlayacaktır. İş sağlığı ve güvenliği çalışmalarını diğer faaliyetlere entegre ederek işletme kaynaklarının korunmasını sağlar, çalışanlarının motivasyonunu ve işletmenin rekabet gücünü artırır, kuruluşlar tarafından sürdürülmekte olan iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin sistematik olarak yayılımını sağlayarak ülke çapında iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşumuna katkı sağlamış olur. Üreticilerin, ihalelerde ve tedarikçi değerlendirmelerinde rakiplerine göre avantaj sağlamasına yol açar, maliyeti azaltır, kârlılığı artırır.

Belgelendirilen kuruluşların, belgelerini aldıktan sonra da iş kazası ve meslek hastalıklarından korunmak için işletmelerin sistemli ve plan kapsamında çalışması çalışanların iş sağlığı ve güvenliğine katkı yapacak olan en önemli noktadır. OHSAS 18001'in normlarının diğer ISO normları ile bütünleştirilerek uygulanması ve çalışanların bilinçlendirilerek sisteme adaptasyonlarının sağlanması ve en önemlisi de işletme sahip ve yöneticilerinin kurallara uygun hareket etmenin gerekliliğini kavraması iş sağlığı ve güvenliği kültürünün yaygınlaşması için kaçınılmaz koşulları oluşturmaktadır.

Kaynakça:

- Avrupa Patent, " OHSAS'ın Tarihçesi ",
<http://www.avrupapatent.com/marka.php?tescili=ohsasintarihcesi> , (15.05.2015).
- BSI, " ISO Revizyonları ", <http://www.bsigroup.com/TR/Standartlar/ISO-Revizyonlari/> , (11.02.2016).
- Calcedo, J.G.S.; González, A.G.; López, O.; Salgado, D.R.; Cambero, I. and Herrera,
- J.M. (2015). " Analysis on Integrated Management of theQuality, Environment and Safety on the Industrial Projects ", *Procedia Engineering* 132 (2015) 140 – 145.
- Cebeci, U. ve Canolca, M. " Ohsas 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardı ve Konveyör
- İmalatı Yapan Bir Firmada Uygulanması ",
<http://www.ufukcebeci.com/portals/57ad7180-c5e7-49f5-b282-c6475cdb7ee7/18001.pdf> , (18.01.2016).
- ÇSGB, " Avrupa Birliği'nin İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri İyi Uygulamaları ",

- İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü
http://www.isgum.gov.tr/rsm/file/isgdoc/isgip/isgip_ iyi _uygulamalar.pdf,
(01.05.2013).
- Dede, S. (2012). Toplam Kalite Yönetimi ve İnovasyon Arasındaki İlişkinin İstatistiksel Analizi, Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- EuroCons, " W. Edwards Deming ve PUKO Döngüsü ",
http://www.eurocons.com.tr/puko_dongusu-bilgi_bankasi-W.Edwards%C2%A0Deming%C2%A0ve%C2%A0PUKO%C2%A0D%C3%B6n%C3%BCs%C3%BC.html , (19.01.2016).
- ILO, InternationalLabourOffice, " Guidelines on occupational safety and health management systems ILO-OSH 2001 ",
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@protrav/@safework/documents/normativeinstrument/wcms_107727.pdf , (26.01.2016).
- ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi,
<http://www.isghocasi.com/iso-45001-is-sagligi-ve-guvenligi-yonetim-sistemi/> , (19.01.2016).
- İsak, H.(2016). " Problem Çözmede Kalite Kontrol Araçları ",
http://www.tpmrehberi.com/problem-cozme-teknikleri/kalite_kontrol_ara_lar_.pdf , (19.01.2016).
- İşler, M.C.(2013). " İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimleri İle Güvenlik Kültürünün İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Önlenmesindeki Etkisi ", İş Müfettişi Yardımcılığı Etüdü, Ankara.
- Jacobsen, J. (2015). "New Standard for Occupational Health and Safety Management Systems Moves Closer to Release" ,
<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=f171bd84-f8fa-44d9-b527-162ebbf13d1b%40sessionmgr111&hid=118> , (18.01.2016).
- Koşar, M.(2015). İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri, Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını.
- NOHSC, National Occupational Health and Safety Commission, Australia, 2001, " Occupational Health and Safety Management Systems " http://www.safeworkaustralia.gov.au/sites/SWA/about/Publications/Documents/127/OHSMManagementSystems_ReviewOfEffectiveness_NOHSC_2001_Archive.PDF.pdf, (26.01.2016).
- Ofluoğlu, G. (2005). " OHSAS 18001 İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi ", Kamu-İş;
- C:8, S: 3/2005, <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/835.pdf> , OHSAS 18001' in Tarihçesi, (11.10.2015).
- Olaru, M.; Maier, D.; Nicoară, D. and Maier, A. (2014). " Establishing the basis for development of an organization by adopting the integrated management systems: comparative study

- of various models and concepts of integration ",
Procedia - Social and Behavioral Sciences 109 (2014)
693 – 697
- Özkılıç, Ö. (2014). " İş Sağlığı ve Güvenliği, Yönetim Sistemleri ve Risk Değerlendirme Metodolojileri", ÇSGB, İş Teftiş Kurulu İstanbul Grup Başkanlığı, http://www.uenco.com.tr/docs/dokumanlar/is_6.pdf , (08.10.2014).
- Özmen, M. (2014). Dökümhaneler Özelinde Yönetim Sistemlerinin İş Sağlığı ve Güvenliğine Etkisi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi / Araştırma, Ankara.
- Problem Çözmede Kalite Kontrol Araçları, http://www.tpmrehberi.com/problem-cozme-teknikleri/kalite_kontrol_ara_lar_.pdf , 19.01.2016).
- Rajaprasad, S.V.S ve Chalapathi, P.V. (2015). " Factors Influencing Implementation of OHSAS 18001 in Indian Construction Organizations: Interpretive Structural Modeling ", Safety and Health at Work, 6 (2015) 200-205.
- Sistemce Danışmanlık, <http://sistemce.com/18001.html>, (06.02.2016).
- Türk Akreditasyon Kurumu, " Akreditasyon Nedir?" , <http://www.turkak.org.tr/>, (08.02.2016).
- Yakut, A. (2013). " İşçi Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi İle Toplam Kalite Yönetimi Sistemleri Veri Analizi İncelemesi ", SAÜ. Fen Bilimleri Dergisi, 17. Cilt, 1. Sayı, s. 95-101.
- Živković, S. ve Petrović, D.(2015). "Integrated Protection Model – Iso 45001 As A Future Of SafetyAndHealthStandards ", MegatrendReview, UDC 005.6:331.45/.46, 502/504. <http://www.bsigroup.com/LocalFiles/tr-TR/BSI-ISO45001-Revision-Whitepaper-EN-UK.pdf> , (11.02.2016).